

TARTU ÜLIKOOL

Õppekeel(ed) Eesti üldhariduskoolis

Eesti Teaduste Akadeemia hariduskomisjoni koosolek

Birute Klaas-Lang

TARTU ÜLIKOOL

2. mai 2022

Millest juttu tuleb?

1. Ühtne eestikeelne kool – 30 aastat hoovõttu.
2. Läti mudel.
3. Keeleklastrid maakonniti ja vanuseti Eestis.
4. Eesti keele arengukava 2021–2035 – keelepoliitiline eesmärk hariduses.
5. Muukeelne kool – 3 arengumudelit.
6. Probleemid ja lahendused.

Muukeelne kool Eestis: 30 AASTAT HOOVÕTTU

- **1993.** aastal määratleti põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses, et 2000. a algab üleminek eestikeelsele aineõppele vene õppekeelega koolides.
- 1997. aastal muudeti tähtaega ning **ülemineku alguseks määrati aasta 2007;** täpsustati ka ülemineku kulgu ja põhimõtteid – toimub **ainult gümnaasiumiastmes** ning on järk-järguline.
- 2007–2010 lisandus üks eesti keeles õpetatav aine aastas.
- **2011.** a alates gümnaasiumiastmes vähemalt 60% kohustusliku õppe mahust eesti keeles.
- **põhikoolis** kui ainsas kohustuslikus haridustasemes õppekeel kohaliku omavalitsuse valida; õpilaste olemasolu korral vene õppekeelega põhikool täies mahus.

E2 riigieksam 2020

E2 riigieksam 2021

2020

- Eksamit tegi 1779 õpilast.
- Keskmise tulemus 67,8 punkti.
- 100 punkti sai 6 eksaminandi.
- B2 taseme (vähemalt 60% maksimumist) sai 69,2% sooritanutest.

2021

- Eksamit tegi 2251 õpilast.
- Keskmise tulemus 63,5%.
- 100 punkti sai 4 eksaminandi.
- B2 taseme (vähemalt 60% maksimumist) sai 60,5% sooritanutest.

Läti mudel

TAUST: **1995** haridusseadus:

põhikoolis (1.–9. klassis) 2 aine õpetamine läti keeles,
gümnaasiumis (10.–12. klassis) 3 aine õpetamine läti keeles.

2004: 60:40 gümnaasiumis.

2020/2021 õppeaastaks

- 1.–6. klassis - kolm kakskeelse hariduse mudelit.
- 7.– 9. klassis - 80 % õppekavast läti keeles.
- **Õpingud gümnaasiumis 10.–12. klass – läti keeles.**
- Kõigile 9. ja 12. klassi õpilastele riigieksamid läti keeles.
- Analoogiline kakskeelne põhikool nt Soomes: eesti-soome, vene-soome jms.
- Vt ka Birute Klaas-Lang Läti keelepoliitika õppetunnid. Postimees 12.12.2018,
<https://arvamus.postimees.ee/6474917/birute-klaas-lang-lati-keelepoliitika-oppetunnid>

Vene kool ja eesti kool – kuidas edasi?

Variant A – Las jääda kõik samamoodi. Ootame, vaatame ....

Variant B – Tõhustame vene õppekeelega koolides ja lasteaedades eesti keele õpet:

- a) suurendame eesti keele tundide arvu (kuidas?);
- b) viime sisse kohustusliku eestikeelse aineõppe (60/40?);
- c) viime õppe üle täismahus eestikeelseks.

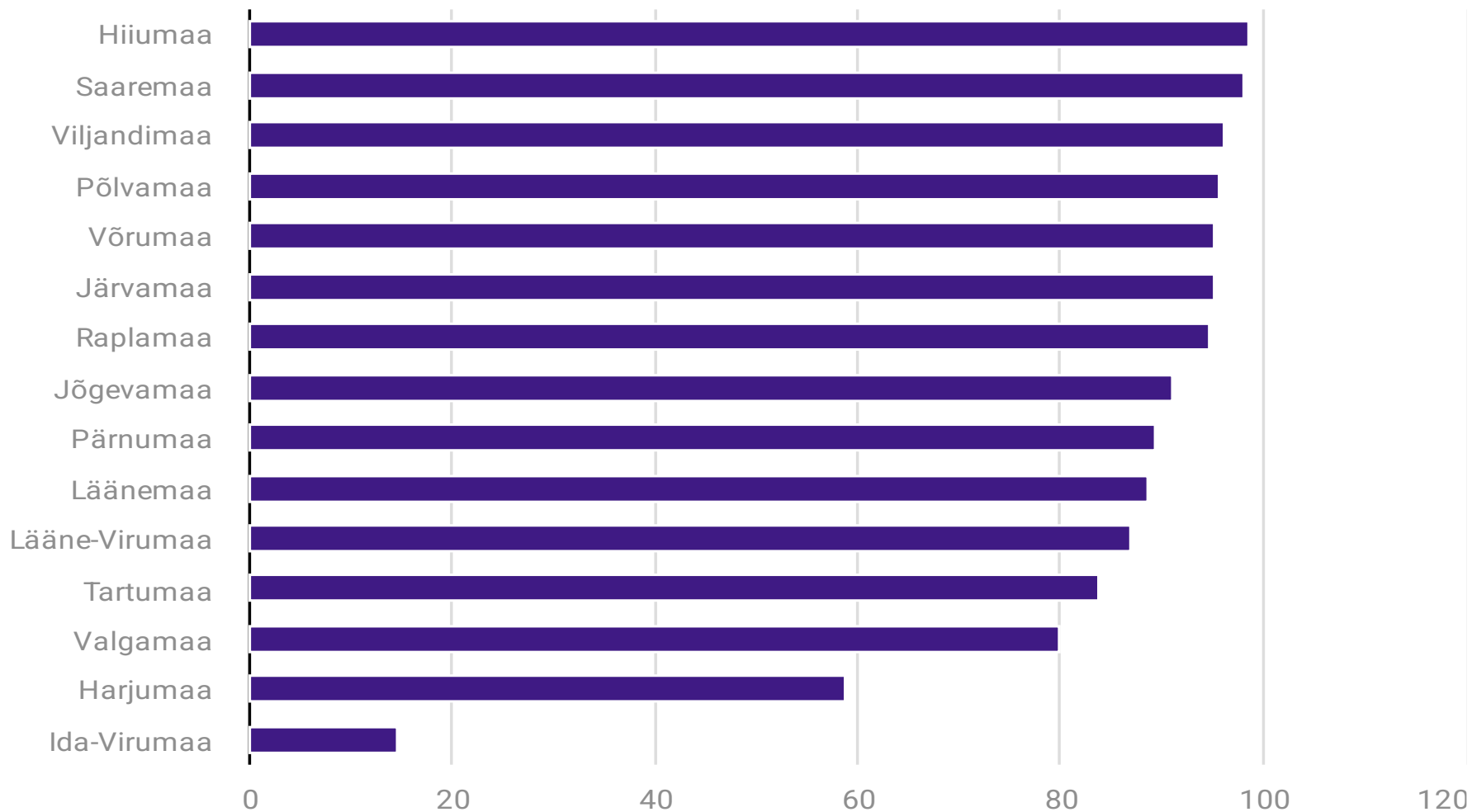
Variant C – Koosõppiv haridusasutus:

- a) erinevate emakeeltega lapsed õpivad kõik koos ühes koolis/lasteaias ja klassiruumis/rühmas;
- b) erinevate emakeeltega lapsed õpivad ühes koolis/lasteaias, aga eraldi klassiruumides/rühmades;
- c) erinevate emakeeltega lapsed õpivad ühes koolis/lasteaias, osa aineid/tegevusi on koos, osa eraldi.

vt ka RITA_RÄNNE <https://ranne.ut.ee/>

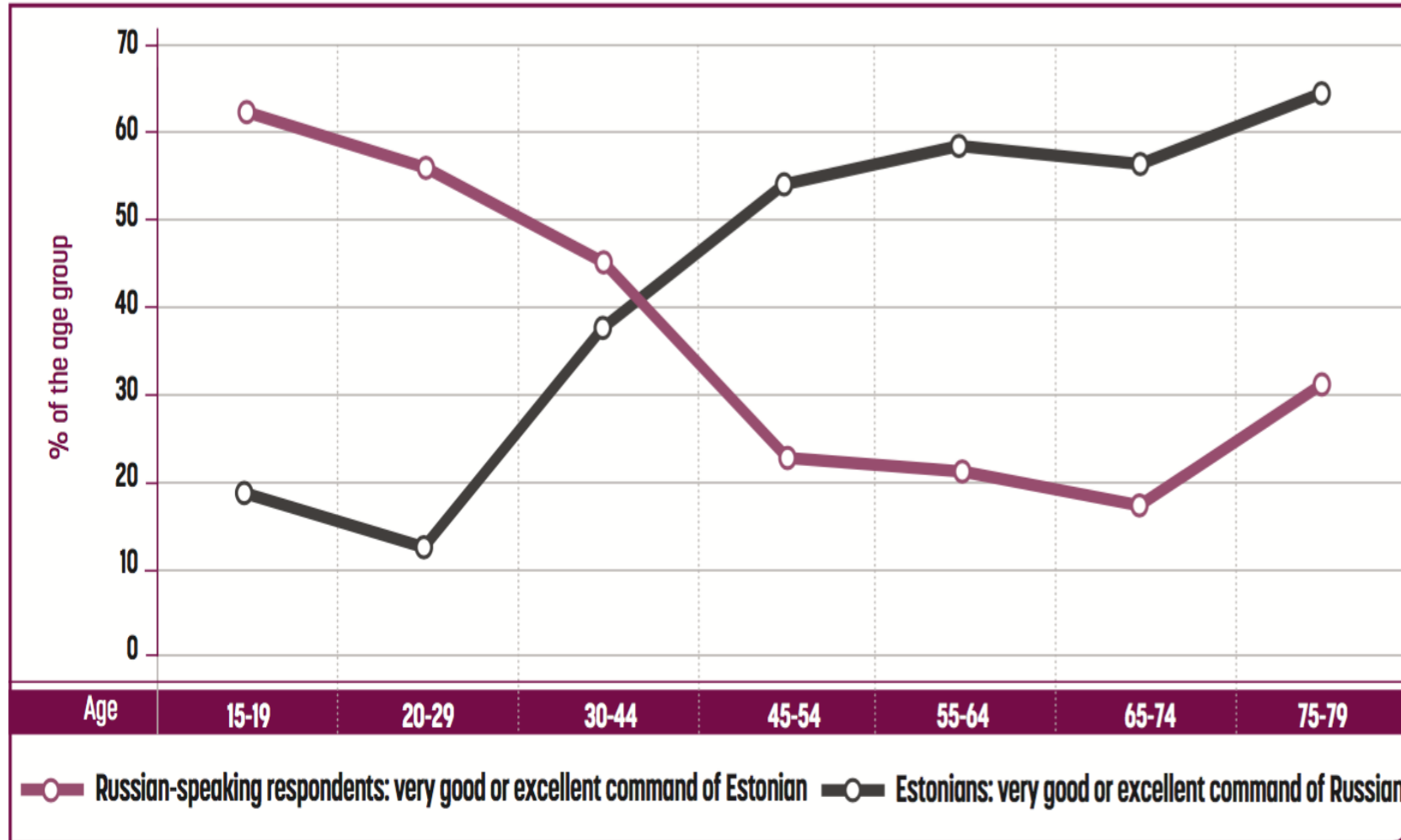
Eesti keelt emakeelena rääkijate osatähtsus (%) rahvastikus maakonna järgi, 2020

Allikas: statistikaamet

● Eesti keelt emakeelena rääkijate osatähtsus (%)

Eesti ja vene keele oskus Eestis teise keelena (võõrkeelena)

Data: MeeMa, 2014

Eestikeelsele haridusele ülemineku sõlmkohad

- Poliitilise tahte puudumine/ebamäärasus.
- Keelenõuetele vastavate õpetajate puudus.
- Koolivõrk, koolide juhtkonnad.

Riigikogu valimised 2019

Erakondade keelepoliitika programmides põhiliselt seotud hariduspoliitikaga. vt Birute Klaas-Lang „Keelepoliitikast valimisprogrammides“. 10.02.2019. Postimees.

<https://arvamus.postimees.ee/6520040/birute-klaas-lang-keelepoliitikast-valimisprogrammides>

- Haridus on oluline hoob, millega saavutada poliitilisi eesmärke, sh keelepoliitilisi.
- **Üldhariduse ja kõrghariduse õppekeel**, sh küsimus, **kas jätkata kahe paralleelse koolisüsteemiga ja kuivõrd riik peaks ennast kehtestama kõrghariduse õppekeele valikute osas.**
- **Kas Eesti kool peaks olema eestikeelne?**
- **Sisuliselt jaatavalt kõik erakonnad, v.a Keskerakond:**

„Tagame lapsevanematele võimaluse panna oma laps eestikeelsesse, kakskeelsesse, vene või muu õppekeelega lasteaeda. Tagame lapsevanematele võimaluse panna oma laps eestikeelsesse, kakskeelsesse, vene või muu õppekeelega üldhariduskooli.“

Tartu Ülikooli ettepanekud

Riigikogu *Eesti keele õppe* erikomisjonile 05.03.2020

Lähtume tänasest olukorrast, kus meil on eraldiseisvad eestikeelne ja venekeelne põhikool.

Kindlasti pole kahe eraldatud kooli hoidmine ei keeleõppe ega ühiskonna sidususe seisukohalt pikas perspektiivis mõistlik lahendus.

Eesti keele õppe tulemuslikumaks muutmise ettepanekutes on tähelepanu pööratud meetmetele, mis

- 1) toetaksid eesti keelest erineva kodukeelega õpilast eestikeelses koolis;
- 2) tõhustaksid muukeelses koolis eesti keele teise keelena õpet.

Ettepanekud hõlmavad nii **seadusruumi** kui ka olemasoleva **koolisüsteemi ja korralduse arendamist, õpetajate ettevalmistuse arendamist**, sh ka õpetajate **täiendusõpet**, aga ka **motivatsioonipaketi** loomist õpetajakoolitusse astumiseks ja koolis tööle asumiseks, eriala **populariseerimist** ning avalikkuse teavitamist erialaga seotud teadus- ja arendustegevusest.

<https://www.riigikogu.ee/riigikogu/komisjonid/eesti-keele-oppe-arengu-probleemkomisjon/ettepanekud-ja-materjalid/>

Ettepanekud eesti keele teise keelena õppe tulemuslikkuse parandamiseks muukeelses koolis

Kehtestada kohustuslik eestikeelse õppetöö miinimummäär kõigis muukeelsetes põhikoolides – seadustada see PGS.

Eesti keele arengukava 2021–2035

https://www.hm.ee/sites/default/files/htm_eesti_keeles_arengukava_2020_a4_web.pdf

- Strateegiline eesmärk 3. Kõik Eesti elanikud valdavad eesti keelt ja väärtustavad teiste keelte oskust.

Eestikeelne kooliharidus – on mindud valdavalt üle eestikeelsele kooliharidusele, st **õppetöö riigi ja kohalike omavalitsuste rahastatavates koolides ja lasteaedades toimub eesti keeles.**

Eestikeelne kooliharidus tagab laste ja noorte lõimumise eesti kultuuri- ja väärtusruumi ning annab kõigile võrdse võimaluse osaleda ühiskonna- ja tööelus ning jätkata õpinguid järgmisel haridustasemel.

2021-2022 (koalitsioon RE+KE)

HTMi pressiteade: <https://www.err.ee/1608183370/ministeerium-koostab-novembriks-eestikeelsele-haridusele-ulemineku-kava>

Samal ajal Jaak Aab (KE):

<https://rus.postimees.ee/7224707/aab-perehoda-ruskih-shkol-na-estonskiy-yazyk-ne-budet-davayte-zakroem-temu>

HTMi eestikeelsele haridusele ülemineku töörühm: kava dets 2021:

<https://www.err.ee/1608424769/kersna-esitas-kava-vene-koolide-uleviimiseks-eestikeelsele-oppele-2035-aastaks>

Keelenõuetele vastavate õpetajate puudus

- Allikas: Keeleamet, 26.aprill 2022

Keelenõuded haridustöötajatele

- koolieelse lasteasutuse õpetaja abi, A2;
- **koolieelse lasteasutuse ning üldhariduskooli õpetajad, B2;**
- **kooli- ja lasteaiajuhid (direktorid ja nende asetäitjad/õppealajuhatajad), eesti keele ja eesti keeles õpetavad õpetajad, C1.**
- Keeleamet tuvastab igal aastal uusi ebapiisava keeleoskusega õpetajaid ka esmakontrollides, see tähendab, et **kuskilt tuleb vene kooli uusi õpetajaid, kes eesti keelt nõutaval tasemel ei oska.**
- Tabelist on puudu **kutseõppeasutuste õpetajad**, hinnanguliselt võiks **nõuetele mittevastavaid õpetajaid olla seal kuni 200.**

Eesti koolieelsete lasteasutuste, üldharidus- ja huvikoolide haridustöötajate eesti keele **koolitusvajadus** 2021. a sügisel asutustelt kogutud andmete alusel (Keeleamet 2022)

Omaavalitsus	A2-tase	B1-tase	B2-tase	C1-tase	Kokku
Tallinn kokku	77	14	438	36	565
Harjumaa kokku	89	19	501	47	656
Ida-Virumaa kokku	317	167	904	136	1524
Jõgevamaa					
Mustvee vald	4		6	4	14
Jõgevamaa kokku	4		6	4	14
Pärnumaa kokku	1		4	5	10
Raplamaa kokku			2		2
Tartumaa kokku	15	2	47	24	88
Valgamaa kokku	1		7	6	14
Eesti kokku	427	188	1471	222	2308

Koolivõrk, koolide juhtkonnad

Uuring 2014: põhitulemused

vähem edukad koolid: probleem pädevate õpetajate palkamisega, enamasti ei paikne need eestikeelsetes piirkondades, koolid on väiksemad, eesti keele õpet toetavate tegevuste hulk on piiratud, mitmekeelsuse ja mitmekultuurilisuse väärtused jäävad pigem deklaratiivseks, vähe on eesti emakeelega õpetajaid, samas on rohkem nõrga eesti keele oskusega õpetajaid.

edukamad koolid: ei ole probleeme pädevate õpetajate palkamisega, koolid paiknevad eestikeelses piirkonnas või **püüavad luua koolis eestikeelset suhtluskeskkonda**, õpetajad on kas eesti emakeelega või oskavad eesti keelt kõrgtasemel, eestikeelset õpet ning lõimitud aine- ja keeleõpet (LAK-õpet) on isegi rohkem, kui riiklik õppekava ette näeb.

Birute Klaas-Lang, Kristiina Praakli, Alla Lašmanova, Anni Peedisson. Arvamusi ja hinnanguid riigikeele õppe korraldamise kohta vene õppekeele koolides. 2014

[http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/45121/Arvamusi ja hinnanguid riigikeele õppe korraldamise kohta.pdf](http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/45121/Arvamusi_ja_hinnanguid_riigikeele_õppe_korraldamise_kohta.pdf)

KOKKUVÕTTEKS

- Kas ühiskondlik ja poliitiline kokkulepe

Eesti kool on eestikeelne ja seda kogu üldhariduse ulatuses on võimalik?

- Seadusloome – PGSi sätestada kohustuslik eestikeelse õppe määr (60/40).
- Koolivõrgu korrastamine – koolijuhtide atesteerimine – põhikoolide vajaduspõhine riigistamine – õpetajad – digilahendused.
- Ukraina sõjapõgenikud - krooniline probleem muutus akuutseks.

TARTU ÜLIKOOL

TÄNAN TÄHELEPANU EEST!

birute.klaas-lang@ut.ee

unitartu

tartuylikool

